Řadu let vyjíždějí českoslovenští entomologové do mnoha zemí Evropy, Asie a Afriky, aby zde jednak v rámci pomoci spřáteleným a rozvojovým zemím nebo i samostatně prováděli entomologický výzkum málo prozkoumaných oblastí. Jednou z takovýchto zajímavých oblastí je území Střední Asie. Na pomoc tomuto průzkumu budeme podle obsahových možností Zpráv uvádět některé zajímavé příspěvky pro informaci dalších zájemců, kteří se do těchto oblastí hodlají vydat.

ZAJÍMAVÝ NÁLEZ A CHOV TESAŘÍKA ANAGLYPTUS BICALLOSUS (KR.) (COLEOPTERA CERAMBYCIDAE)

Jan Hron Zdeněk Hanousek

Tento tesařík obývá poměrně rozsáhlé oblasti Střední Asie. Značnou překážkou pro poznání jeho přesného rozšíření a také pro poznání všech stránek bionomie je jeho velmi vzácný výskyt. V současné době je znám v malém počtu exemplářů. Též druhy dřevin, které napadá, nebyly přesně známé. Podle N. N. Plavilščikova prokázaný areál rozšíření představoval Gissarský a Zaravšanský hřeben a jižní svahy Turkestanského hřebenu. Na západě byl jeho výskyt prokázán v blízkosti Samarkandu - v oblasti usedlosti Aman-Kutan. Na severovýchodě byl uloven na jižních svazích hor Karžan-Tau. V této oblasti byl též nalezen jižně Čimkentu u osady Ak-Taš.

Též autoři poslední doby neuvádějí ohledně jeho bionomie žádné údaje, a to ani v rozsáhlých pracích. Rovněž lovy a pozorování tohoto druhu v posledních letech je velmi sporadické.

Z našich entomologů se tímto tesaříkem zabýval a v přírodních podmínkách pozoroval Ing. Jiří Lorenc. Sám o tom vypráví: "Chytal jsem ho na dvou místech, a to v jednom exempláři dne 26.6.1976 v Ziddy (asi 80 km severně od Dušanbe) a ve třech exemplářích na Ak-Taši dne 30.4. 1978. V Ziddy byl na vrbové zaschlé větvičce, v oblasti Ak-Taše 2 exempláře jsem nalezl na odkvetlé větvi hlohu a 1 exemplář byl nalezen na trávě pod hlohem. Chovat se mi jej nepodařilo."

Závěrem června 1981 Jan Hron navštívil v oblasti Samarkandu used-

lost Aman-Kutan a její blízké okolí a svůj nález popisuje takto: "Asi 6 km jihozápadním směrem od osady jsem našel nenápadnou plošinku s menšími skupinami vzrostlých hlohů (Crataegus watiana H. et L.). Na jednom z nich, okrajovém a vysluněném, jsem ve spodní části keře našel větev z poloviny zaschlou. V místě odeschnutí byla 5 cm silná. V odumřelé části větve, přibližně 25 cm od přechodu k živému dřevu jsem našel dva poměrně velké čtvernalé výletové otvory. Byly od sebe vzdáleny asi 4 cm, mírně eliptické, přibližně 6 mm dlouhé. Po odříznutí suché části větve se obnažily dva velmi mělce vedené požerky, které byly zbarveny červenohnědě až černě. Celou suchou část větve jsem podrobil pečlivé prohlídce. Nevykazovala napadení žádným jiným dřevokazným hmyzem, je pravděpodobné, že napadení daným druhem bylo primární. Po odříznutí 30 cm živé části větve se objevily čtyři požerky - dva opět staré, které byly totožné s požerky v suché části větve a vyústily k výletovým otvorům. Byly zde však i dva nové požerky, vyplněné tmavě žlutou drtí. Tento špalíček jsem pak odebral pro chov."

Po návratu do Československa Jan Hron společně se Zdeňkem Hanouskem přistoupili k chovu, respektive k dochování larev. Pro značnou obtížnost simulování středoasijských podmínek v místě celého pokusu - Rokycanech - byli autoři zpočátku dosti skeptičtí.

Původní špalíček byl od 20. července 1981 do 15.května 1982 uložen do vnějšího insektária na zahradě. Z důvodu kontroly a podstatného snížení vlivu vlhkosti jsme potom špalíček přemístili do místnosti o průměrné teplotě +24 °C a mírně vlhčili jedenkrát za měsíc. Výlet imag jsme očekávali v průběhu července 1982 (podle N. N. Plavilščikova je výskyt imag v přírodě udáván v červnu a v červenci). Jelikož se tak nestalo, v polovině září 1982 jsme obě larvy vyjmuli z původního špalíčku a zapustili do nového, čerstvě uříznutého. Větev byla odříznuta z hlohu obecného (Crataegus oxyacantha L.), délky 75 cm, o průměru 5 cm. Při kontrole obou larev se nám nepodařilo objevit výrazné druhové znaky. Velmi nás překvapilo jejich zbarvení, které bylo nápadně sytě žluté.

Po zapuštění larev jsme nový špalíček uložili opět do venkovního insektaria, kde byl ponechán do závěru listopadu 1982. Poté byl opět přenesen do místnosti o teplotě +24 °C. Zde byl ponechán do další kontroly dřeva (polovina února 1983). V průběhu tohoto uložení, 11. ledna 1983 opustilo dřevo jedno imago (viz obr. č. 1). V přírodě se vyskytující jedinci mají základní zbarvení červenohnědé až hnědé. Vychovaný exemplář má základní zbarvení černé, kresba na krovkách je šedá až

stříbrošedá, která na černém podkladě je velmi působivá. Je dosti pravděpodobné, že na základní zbarvení mělo vliv měnění podmínek v průběhu vývoje. Délka těla vylíhlého exempláře je 16 mm.

15. února 1983 jsme udělali kontrolu druhé larvy a zjistili, že po přesazení byla napadena pisivkami (při "vnějším" uložení od září do listopadu 1982).

Výletový otvor byl podélný, 7 mm dlouhý a 4,5 mm široký (viz obr. č. 2). Požerek larvy posledního instaru byl veden překvapivě mělce, zpravidla přímo pod korou a v pozvolné spirále po obvodu větve. Nejhlubší průnik do dřeva byl 4 mm. Šířka požerku byla 7 mm, výška 3 mm. Délka požerku po přesazení do našeho hlohu obecného byla 25 cm.

Kukelní komůrka byla v přímé ose požerku a vytvořena téměř pod korou. Rozměry komůrky - maximální délka 22 mm, maximální šířka 8 mm (viz obr. č. 3).

I když došlo ke značnému ovlivnění vnějších i vnitřních podmínek vývoje u tohoto druhu, domníváme se, že celková délka požerku larvy může být 60 až 70 cm a též i celkový vývoj od ova po imago odhadujeme na 2 až 3 roky.

Z á v ě r

Popsaným pokusem se podařilo zjistit jednu ze živných dřevin druhu Anaglyptus bicallosus (Kr.). Jsou jimi různé druhy rodu Crataegus volně rostoucí v přírodě Střední Asie. I když je velmi pravděpodobné, že napadá i jiné druhy dřevin, lze přesněji určit jeho rozšíření právě vazbou na dřevinu rodu Crataegus. Biologické podmínky tudíž jsou výhodné i v dalších oblastech Střední Asie - např. oblast Fergany, hřebene Talasskij Alatau a Kara-Tau (viz orientační mapka rozšíření druhu).

Též se prokázalo, že je možné u nás chovat druhy, které mají na svých původních lokalitách naprosto odlišné podmínky a tím dokonaleji poznat jejich bionomii.

Vychovaný exemplář je uložen ve sbírce MUDr. Stanislava Kadlece, V. I. Lenina 2061, 436 01 Litvínov.

L i t e r a t u r a

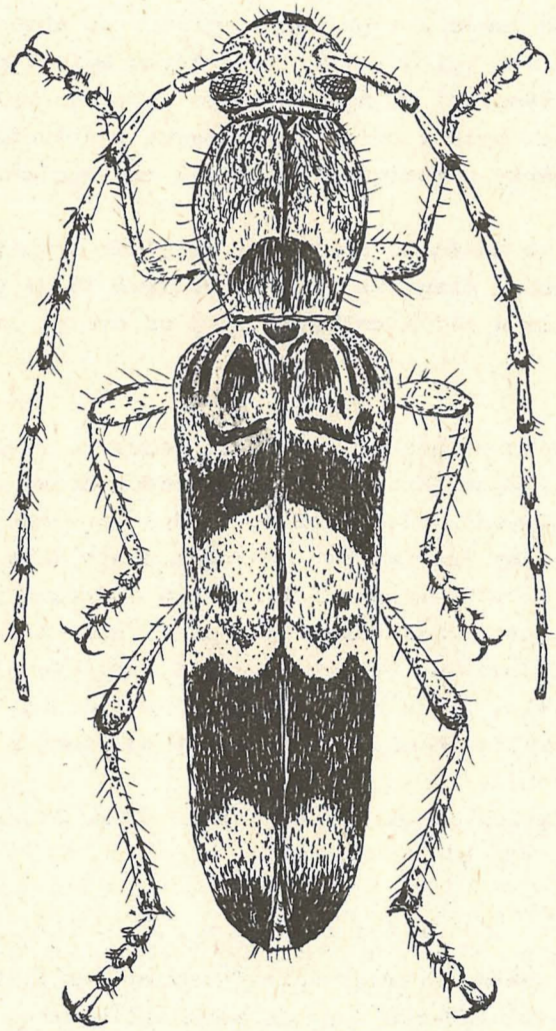
Čerepanov, A. I.: Usači severnoj Azii (Cerambycinae), Nauka, Novosibirsk 1982, str. 208-209 - popis rodu Aglaophis

Gressitt, J. L.: Longicorn Beetles of China, Longicornia, Vol. II, Paris 1951

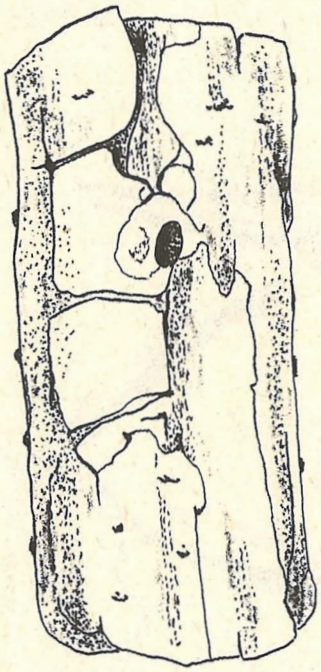
Mamajev, B. M., Danilevskij, M. L.: Ličinki žukov-drovosekov, Nauka, Moskva 1975

Plavilščikov, N. N.: Žuki-drovoseki - Fauna SSSR, II. část, Nauka, Moskva 1940, str. 514

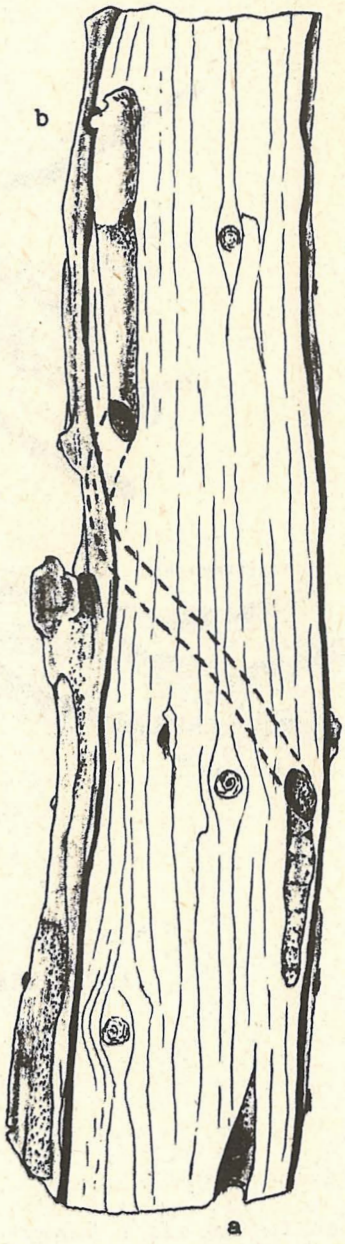
Autoři děkují Ing. Jiřímu Lorencovi a MUDr. Stanislavu Kadlecovi za poskytnutí řady informací a rad při přípravě tohoto článku.

Obr. 1 - Anaglyptus bicallosus (Kr.) délka těla 16 mm

Obr. 2 - výletový otvor

Obr. 3 - typ požerku

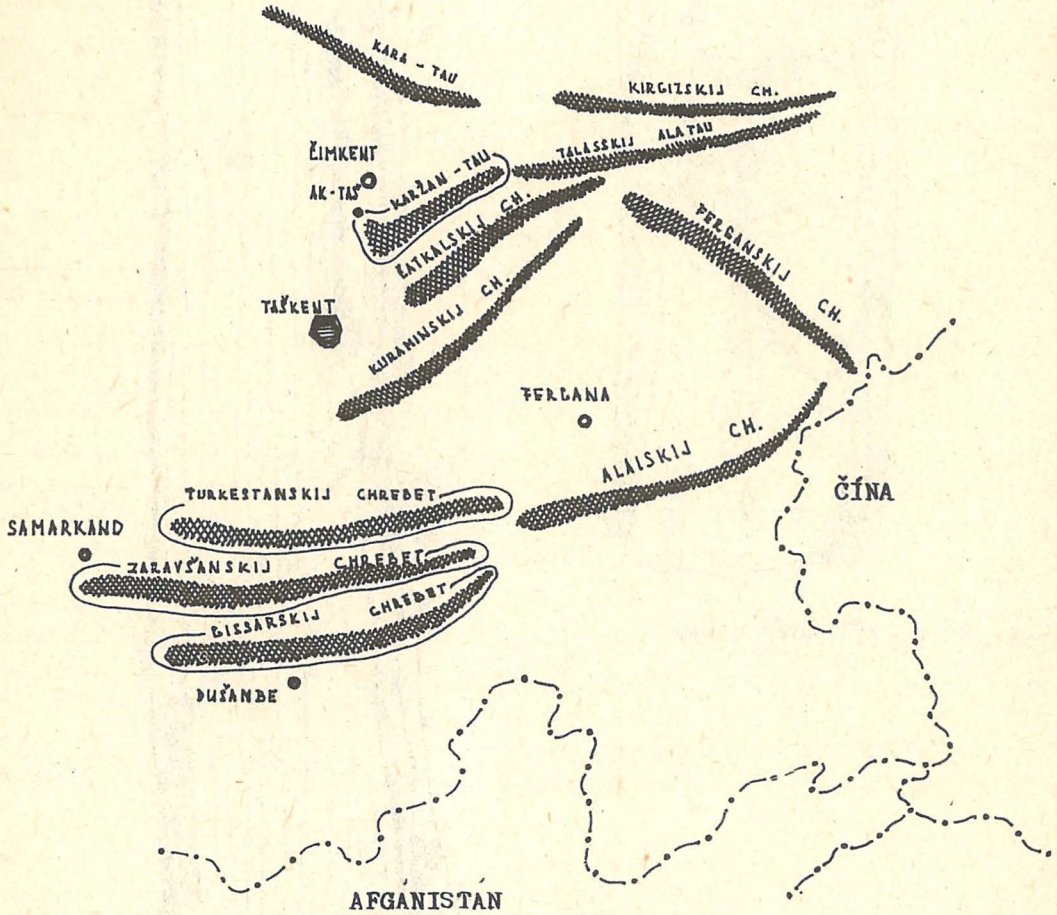
a - místo zapuštění larvy

b - kukelní komůrka s výletovým otvarem

ORIENTAČNÍ MAPKA ROZŠÍŘENÍ DRUHU ANAGLYPTUS BICALLOSUS (KR.)

Měřítko :

1 : 500 000

LEGENDA :

Prokázaná místa výskytu

Předpokládáná místa výskytu

Adresa autorů :

Jan Hron, Dukelská 639/II., 337 01 Rokycany,

Zdeněk Hanousek, Ke koupališti 460/III., 337 01 Rokycany